

TÜRKİYE’NİN DOĞU AFRIKA SİYASETİ VE CİBUTİ İLİŞKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

THE EAST AFRICAN POLITICS OF TURKEY AND AN APPRAISAL OF ITS RELATION WITH THE REPUBLIC OF DJIBOUTI

¹Hasan YAVUZ*

¹Strasbourg Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İslam Düşünce Tarihi ve Arapça Bölümü, Fransa
* e-mail: hyavuz67@hotmail.com

ÖZET

Bir Doğu Afrika ülkesi olan Cibuti üzerine odaklanan bu çalışma içerik analizleri temelinde ülkenin küresel sistem içerisindeki yeri ve sömürgecilik sonrası dönemde izlenen uluslararası ilişkileri değerlendirmektedir. Dünya üzerinde stratejik bir noktada bulunması nedeniyle pek çok küresel oyuncunun ilgi odağı olan ülke, kendi iç dinamikleri kadar uluslararası etkilerin merkezindedir. Özellikle hızla değişen dünya koşulları içerisinde Cibuti'nin ülkelerarası ilişkileri ve ittifakları Türkiye'nin gelecekteki Afrika politikalarını belirleyebilecek önemdedir. Bu çerçevede makalede Cibuti'nin Afrika'daki stratejik yeri, tarihsel ve kültürel bağları ve potansiyeli değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Cibuti, Afrika, Uluslararası ilişkiler, Osmanlı, Türkiye

ABSTRACT

This article aims at appraising the place that Djibouti, as a former colony of East Africa, occupies within the international system and underlining its international relations that have arised after colonisation. Thanks to its strategic localisation, Djibouti has become very attractive to international actors. Its economical and political stabilities present significant interests at both national and international levels. In a word that is constantly changing, the international relations and the alliances of Djibouti are defining the diplomatic relations of Turkey with African countries. This work reminds how important it is to Turkey to take into account international partners of Djibouti in the implementation of Turkey's foreign affairs.

Keywords: Djibouti, Africa, International relations, Ottoman, Turkey

JEL CODES: F0, H0, J0

GİRİŞ

Birçok Afrika ülkesi yüzyıllar boyu Osmanlı devletinin yönetiminde kalmış, Osmanlı-Afrika ülkeleriyle güvenlik, ticaret, jeopolitik, siyasi ve ekonomik çıkarlar gibi siyasi nedenlerle ilişkiler kurulmuştur. Osmanlı Devleti 16. yüzyılda Doğu Afrika'da Portekiz sömürgeciliğini durdurmak amacıyla çeşitli deniz seferleri düzenlemiştir. Bu bölgede bulunan Eritre, Cibuti, Somali ve Etiyopya toprakları bütünüyle veya bir bölümüyle Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki yerel halkın desteğiyle İspanyol yayılcılığını da engellemiştir (Hazar, 2011).

Cibuti tarihi açıdan bakıldığında Türkiye için iki büyük önemi bulunmaktadır. İlk olarak bu topraklar Habeş topraklarıdır ve 6. yüzyılda İslamiyet'le tanışmış çok önemli stratejik öneme sahip bir coğrafyadır. Diğer bir nokta ise Osmanlı hinterlandı olmasıdır. Cibuti önemli bir liman kenti ve dünya coğrafyaları açısından da bakıldığında askeri, politik, diplomatik, stratejik öneme sahip en istikrarlı ve güvenli bir kent olarak demokrasiyi oturtmaya çalışan ve son on yıl içerisinde diplomatik düzeyde gelişme seyri gösteren önemli bir kapıdır. Bunların dışında kader birliği ve kardeşlik anlayışıyla Türkiye-Cibuti ilişkilerinin hızlı bir şekilde ilerlediğini görmek mümkündür.

¹Dr. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Büyükelçi

Bu çalışma da 21. yüzyılda Doğu Afrika siyaseti ve Türkiye'nin Cibuti politikası üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır. Makale genel hatlarıyla dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Afrika ülkelerinin günümüzdeki stratejik dönüşümü ele alınacak ve asıl amaç olan Cibuti ilişkilerinin eksenini daha iyi anlayabilmek için, Afrika-Türkiye ilişkilerine değinilecektir. İkinci bölümde Cibuti'nin geçmişten günümüze kadar olan ilişkilerinin tarihselliği, üçüncü bölümde, Cibuti'nin coğrafî ve stratejik özelliklerinden dolayı dünya ülkeleriyle geliştirdiği ittifaklar değerlendirilecek ve kendi iç dinamikleriyle oluşan sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik yapısının ülke coğrafyalarıyla ilişkilerine nasıl yansıdığını irdelenecektir. Son bölümde ise Türkiye ve Cibuti ilişkilerinin dün ve bugün üzerinden değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Özellikle ortak tarih geçmişiyle Osmanlı anlayışının oluşumu, ülke üzerindeki izleri ve izlenimlerini değerlendirerek iki ülkenin bugünkü politik ve dostluk ilişkilerini nasıl şekillendirdiği üzerinde durulacaktır.

21.Yüzyılda Afrika'nın Dönüşümü

Afrika, dünya siyasetinde 21. yüzyılın en çok tartışılan, ilgi duyulan ve konuşulan kıtalarından birisidir. 54 ülkesi ve yaklaşık bir milyardan fazla nüfusuyla dünyanın ikinci en büyük ve en çok nüfusa sahip kıtası konumundadır. Birçok devletin çok farklı etnik ve kültürel yapıya sahip olması birçoğunun çok dilli olması ve hepsinin farklı sömürge geçmişlerine sahip olması hem kıtayı anlamayı zorlaştırmakta hem de çoğu zaman genelleyici bakış açılarının önünü açmaktadır. Bunun temel sebebi birçok ülkenin aslında Afrika adı verilen kıtasal toprak parçası dışında çok fazla ortak bir noktasının olmamasıdır (Özkan, 2014).

Soğuk Savaş sonrasında dünya siyaseti genel olarak değişirken, Afrika'nın da hem kıta olarak hem de sosyo-ekonomik dinamikler olarak değiştiğini vurgulamak gerekir. Bu açıdan bakınca kıtada üç temel özelliğin değiştiğini ve bunların hepsinin Afrika'yı anlamak için önemli olduğu vurgulanmalıdır. Bunlardan ilki artık kıtanın diktatörlerle yönetildiği imajının değişmeye başlamasıdır. 1989 yılında otokrat rejimlerle yönetilen ülke sayısı 36 olan kıtada, bu sayı 2004 itibarıyla 5'e kadar düşmüştür. Ayrıca kıtada yaşanan çatışma ve askeri darbeler önceki döneme göre son derece azalmış ve çatışma yaşanan ülkeler artık istisna olarak görülmeye başlanmıştır.

Afrika'daki ikinci temel dönüşüm kıtanın nüfusuyla alakalıdır. Kıta nüfusu o kadar hızlı büyümektedir ki 2035 itibarıyla çalışma gücü açısından Çin'i geride bırakması beklenilmekte ve 2050 itibarıyla da en çok işgücüne sahip kıta olması öngörülmektedir. Afrika dünyada en genç nüfusa sahip kıtadır. Afrika kıtasının yaklaşık % 70'i 25 yaşın altındadır. Afrika'da yaş ortalaması 18 olup, diğer kıtalarda yaş ortalaması Latin Amerika ve Karayipler'de 28, Asya'da 29, Kuzey Amerika'da 37 Avrupa'da ise 40 civarındadır. Dolayısıyla önümüzdeki süreç eğer iyi bir şekilde idare edilebilirse Afrika hem genç nüfusuyla öne çıkacak hem de eğitim düzeyi yüksek bir işgücüyle varlığını hissettirecektir (Özkan, 2014).

Afrika'da içsel ve sosyal bir dönüşüm yaşanırken yükselen küresel güçler kıtaya yakın ilişki içine kurma çabasındalardır. Kıta ticari potansiyeli, yeraltı kaynakları ve uluslararası sistem ve örgütlerdeki oy desteği dolayısıyla dünya siyasetinde önemli bir yer edinmektedir. 1992 yılındaki BM Barış Gücü'nün başarısızlığının en temel sebeplerinden birisi, Doğu Afrika'daki tarihi siyasi ve jeopolitik dengelerin dikkate alınmamasıdır. Bu açıdan, bugünkü gelişmeleri sağlıklı analiz etmek için bölgesel dengenin iyi analiz edilmesi bir zarurettir. Bugünkü temel sorunlara karşı çareler üretebilecek bir siyasi ve ekonomik altyapısının olmaması ve olanların

da iç savaşlar, siyasi istikrarsızlık ve iklim koşullarının da değişiklikleri nedeniyle artık etkisiz hale gelmesidir. Dolayısıyla asıl üzerine yoğunlaşması gereken nokta siyasi ve ekonomik alt yapının yeniden oluşturulmasıdır. Bu açıdan bölgesel dengeleri iyi anlamak ve ona göre siyaset üretmek ciddi önem taşımaktadır. Tarih boyunca Doğu Afrika'da siyasi ve jeopolitik olarak iki temel denge olagelmıştır.

Türkiye gibi kıtaya yeni açılan ve sosyal, ekonomik ve siyasal anlamda kıtayı anlamaya çalışan ülkeler için sınırlı entelektüel enerjinin ve insan unsurunun çok daha verimli kullanılması hem Cibuti için önemli, hem de kıtaya yönelik zamanla gelişecek olan “yerel” bir bakış açısının altyapısını oluşturmak için kilit konumdadır. Afrika'yla ilişkiler, sadece doğru politika üretmek için değil aynı zamanda üretilen politikaları sürdürebilecek teorik altyapının da temelini oluşturacak olması bakımından önemlidir.

Cibuti açısından artan ticari gelişmelerle birlikte kalkınma ve insani yardımlar ortaya konan yeni politikanın ana bağlantılarını oluşturmaktadır. Özellikle Diyanet, TİKA, AFAD, Yunus Emre Enstitüsü ve Kızılay gibi diplomasinin aracı devlet kurumları dışında farklı sivil toplum örgütleri insani ve kalkınma projeleriyle, Türkiye ve Afrika ilişkilerine aktif olarak katkıda bulunmaktadır. Diğer bir anlatımla Türkiye'nin çok boyutlu dış politikası ortak tarihi, dini ve kültürel değerleri yumuşak bir güç unsuru olarak kullanmakta ve küresel adalet için çaba sarf edilmektedir.

Afrika Siyaseti ve Türkiye İlişkileri

Afrika kıtası, uzun yıllar uluslararası sistemde marjinal ve incelenmeye değer görülmeyen bir bölge olarak kalmıştır. Tarihsel süreç içerisinde Afrika'da sömürge düzeni hâkim olmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında depolitizasyon sürecinin başlamasıyla Afrika devletleri bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardır. Batı nezdinde Afrika, uzak ve maddi faydanın olmadığı bir yer anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, Afrika kıtası devletleri diğer devletlerle entegre bir süreç geliştirememişlerdir. Bu durum Afrika devletlerinin kendi devlet yapılarından kaynaklanmıştır. İstikrarsız ve birbirleriyle çekişme halindeki iç odaklar bu ülkelerde demokratik süreçlerin kurulmasını mümkün kılmamıştır (Aydın, 2014).

Türkiye açısından değerlendirildiğinde Osmanlıyla olan münasebetlerden dolayı büyük sorumluluk yüklendiği söylenmelidir. Nitekim sömürgeci yaklaşımla hareket etmeyen Osmanlı Devleti'nin yönetim anlayışı, kıta ülkeleri tarafından takdirle karşılanmıştır. Osmanlı devleti Afrika'dan çekilmek zorunda kalınca Avrupalılar tarafından kıtayı asırlarca fakirleştirmekle suçlanmışlardır. Afrikalılara medeniyet götüreceklerini iddia eden Avrupa'nın ise milyonlarca insanın açlıkla mücadele ettiği resmin dışında ortaya koyduğu bir politikasının olmadığı aşikârdır (Kavas, 2011).

Osmanlı devleti, Afrika'daki batıların bilhassa Müslüman bölgeleri sömürgeleştirme faaliyetlerine bizzat engel olmaya çalışmış, Roma, Paris ve Londra gibi önemli başkentlerdeki seferlerini geliştirmeleri konusunda devamlı teyakkuzda tutmuştur. Osmanlı Devleti kıtadan ayrıldıkları son güne kadar yerli halk arasındaki dini dokuya dahi müdahale etmemiştir. Hatta kendileri Hanefi mezhebinden oldukları halde bu kıtada yaygın Maliki ve Şafii mezhebine mensup Müslümanlarla herhangi bir meseleleri olmamıştır. Anadolu'dan getirilen Türk soylular için Hanefi müftü tayin edilirken yerli halka kendi mezhepleri olan Maliki müftüler görevlendirilmiştir. Tarikatlar konusunda da epeyce hoşgörülü tavır takınarak faaliyetlerini

desteklemişler ama Avrupalıların yaptıkları gibi şeyhleri ve müritleri ağır cezalara asla uğratmamışlardır (Kavas, 2011).

Afrika'daki Türkiye imajı günümüz açısından olumludur. Ancak Soğuk Savaş sürecinde devletlerin önceliklerinin farklı oluşu ve Afrika'nın öneminin o dönemlerde doğru bir şekilde okunamadığının da vurgulanması gerekmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemin değişime uğraması, Afrika-Türkiye ilişkilerini de farklılaştırmıştır. Soğuk Savaş sonrasında Türkiye'nin daha istikrarlı bir ülke haline gelişiyle birlikte güçlenen Türkiye ekonomisi ve dış politikası 2000'lerde yeniden Afrika'ya açılmayı öncüllemiştir (Aydın, 2014).

Soğuk Savaş sonrası dönemin kavramsallaştırmaları içerisinde dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in Türkiye'nin, yakın jeopolitik çevresi ile ekonomik bağlar ve politik çerçeveyi çoktan oluşturduğunu belirterek, artık Türkiye için Akdeniz'i geçmek ve Afrika kıtası için vizyonunu geliştirmek zamanının geldiğini ifade etmiştir. Bu yaklaşım Türkiye'nin yakın ve tarihsel bakiyesinde yer alan coğrafyası üzerinde eksen genişletmesi gerektiğini göstermiş ve dış politika aktif adımlar atmaya sevk etmiştir. Yeni Türkiye'de birçok alışkanlık değiştiği gibi, Türkiye'den dünyaya açılan kapılarda değişmiştir. Afrika kıtası da bu kapıların en önemlilerinden biri haline gelmiştir. Osmanlı'dan beri bir Afro-Avrasya (Afrika, Avrupa, Asya) ülkesi olan Türkiye, ekonomik ve siyasi dengelerin değiştiği ve yeni güçlerin ortaya çıktığı bu dönemde, yıllarca ihmal edilen Afrika ülkeleriyle yeni bir döneme girmiştir.

Türkiye'nin Afrika'ya bakış açısı, Batılı ülkelerden farklıdır. Karşılıklı güvene dayalı kurulan ve gelişen ilişkiler, bugün işbirliği ve ortaklıklar düzeyine yükselmiştir. Mevcut ticaret hacminin yeterli görülmediği, yapılan yatırımların artırılması gerekliliği ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesinin ifade edilmesi, Türkiye'nin ekonomideki eksen genişlemesinin saç ayaklarından biri olan Afrika'yı ne kadar önemseydiğinin de açık bir kanıtıdır. Bu noktada Türkiye-Afrika politikasının yeni süreçlerinde geliştirilen Afrika Açılım ve Eylem Planlamalarının yapıldığını söylemek mümkündür. Bu planlamanın amacına bakıldığında ise Afrika ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilerek ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkiler ağının örülmesi öncelik olarak belirtilmiştir (Afrika'ya Açılım Eylem Planı, T.C. Dışişleri Bakanlığı).

Türkiye'nin, Afrika'ya Açılım Eylem Planı hiçbir ayırım yapmadan tüm Afrika Kıtası ile ilişkilerini geliştirmek istemesi 1998 yılında başlatılmıştır. Türk yetkililerini bir eylem planını yapmaya yönelten temel düşünce, Türkiye ile Afrika kıtası arasındaki ilişkilerin mevcut büyük potansiyel dikkate alındığında tatmin edici görünmediği saptamasından kaynaklanmıştır. Eylem planı fikri hükümet temsilcilerinin, Afrika'daki Türkiye büyükelçilerinin, özel sektör temsilcilerinin, Afrika ülkelerinin fahrî başkonsoloslarının katıldığı çeşitli toplantılar çerçevesindeki görüşmelerle olgunlaşmış, bu toplantılardaki görüşler ışığında Dışişleri Bakanlığı Afrika Kıtası ile Türkiye'nin ilişkilerini düşünülebilecek her alanda geliştirmek için bir eylem planı hazırlamıştır (Hazar, 2012).

Genel hatlarıyla değerlendirildiğinde Türkiye'nin tüm Afrika ülkeleriyle özel ilişkiler geliştirmek ve sürdürmek hususunda kimi avantajları vardır:

- Türkiye'nin Afrika'da sömürgeci bir geçmişi yoktur. Gerçekten de Afrika'daki eyaletleri, vilayetleri ve halklarıyla ve komşu devletlerle çok güzel ilişkiler içinde

olması dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu da Afrika ülkesi sayılmıştır. Osmanlı sömürgeci bir devlet olmamış, tüm milletlerin milli kimliklerini koruyarak dini fikirlerini diledikleri gibi yaşayabilme özgürlüğü tanıyan barışçıl bir politika izlemiştir. Osmanlı İmparatorluğu, İspanya'nın Kuzey Afrika'daki sömürgeci yayılımına engel olmuştur. Bundan dolayı Cezayir, Tunus ve Libya milli kimliklerini Türklere borçludur. Aynı şekilde Osmanlı İmparatorluğu, Doğu Afrika'da Portekiz sömürgeciliğine engel olunmasında önemli bir rol oynamıştır.

- Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Habeş Eyaleti, Somali, Eritre, Cibuti, bugünkü Etiyopya'nın Harrar bölgesi ve bugünkü Sudan'ın Kızıl Deniz kıyısı ile Sudan, Nijer, Çad ve Uganda'nın kimi bölgeleri de Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde yer almıştır.
- Sayıları çok olmasa da Türkiye'de yaşayan Afrika kökenli Türk vatandaşları vardır.
- Afrika ülkelerinde Türkiye'ye karşı bir sempati vardır. Afrika'nın Müslümanları dini ortaklıkları dolayısıyla Türkiye ile dostluğun oluşmasının nedenleridir.
- Öte yandan Afrikalılar, büyük ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmeler gerçekleştiren ve gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye'nin tüm Afrika ülkelerine diğer ülkelerden daha iyi bir model olabileceği görüşündedir. Başka bir ifade ile Afrikalılar Türkiye'nin deneyimlerinden yararlanabileceklerdir. Söz konusu unsurlar Türk-Afrika ilişkilerini yoğunlaştırma olanağı sağlayabilecek çok olumlu hususlardır.

Gerçekte eylem planı bütün alanlarda Türkiye ile Afrika Kıtası arasında ilişkilerin geliştirilmesini öngörmüştür. Eylem planıyla eğitim ve savunma alanlarında işbirliğinin, ekonomik, ticari ve kültürel ilişkiler için önerilen önlemlerle birlikte siyasi ilişkileri kurmak ve diplomatik konularda karşılıklı bir anlayış yaratmak için sağlam bir zemin oluşturabileceği düşünülmüştür (Hazar, 2012). Türkiye-Afrika ilişkilerini geliştirmek için gerekli görülen projelere bakıldığında ise;

- Afrika devlet adamlarını ülkemize davet ederek ve onların ülkelerine ziyaretler gerçekleştirerek ilişkileri kuvvetlendirmek.
- Ülkeler arası ilişkilerin siyasi boyutunu geliştirmek için ortak karar mekanizmalarını güçlendirmek.
- Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Örgütü ve diğer uluslararası örgütler içinde Afrika ülkeleriyle temasların ve danışmaların artırılmasını sağlamak.
- İnsani, teknik ve mali yardımlar noktasında gerekli koşullarda katkı sağlanmasına yardımcı olmaya çalışmak.
- Afrika'daki büyükelçiliklerin sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yapmak
- Teknik ve uzmanlık gerektiren alanlardan sorumlu (ekonomi, ticaret, sanayi, tarım, eğitim ve sağlık) bakanların Türkiye tarafından davet edilmesini gerçekleştirmek
- Ekonomik ilişkiler için özel sektörler arası temaslara teşvik edilerek iş konseylerinin veya ortak ticaret odalarının kurulmasına imkân tanımak.
- Kültür ve eğitim alanlarında yeni girişimler ve Afrikalı öğrenciler için düzenlenen bursların artırılması ve kültürel değişim programlarının uygulanması amaçlanmıştır.

Türkiye-Afrika ilişkileri tarihinde daha önemli bir aşama 18-21 Ağustos 2008 tarihinde İstanbul'da yapılan Türkiye ve Afrika İşbirliği Zirve toplantısında Türkiye ile Afrika arasındaki işbirliğinin resmen onaylanması olmuştur. Bu zirve toplantısında "Türkiye-Afrika İşbirliği İstanbul Deklarasyonu: 'Ortak Bir Gelecek İçin İşbirliği ve Dayanışma'" ve 'Türkiye-

“Afrika Ortaklığı İçin İşbirliği Çerçevesi” oy birliği ile kabul edilmiştir (Hazar, 2012: 34). Zirve toplantısında alınan kararların uygulamaya konulmasını izlemek için “Türkiye-Afrika Ortaklığı İşbirliği Çerçevesi” belgesi hükümleri uyarınca bir izleme mekanizması da kabul edilmiştir. Zirve toplantısından sonraki ikinci yılda Kıdemli Memurlar Toplantısı, üçüncü yılda bakanlar düzeyinde bir Gözden Geçirme Toplantısı ve beşinci yılda bir Afrika ülkesinde Türkiye-Afrika İşbirliği Zirve toplantısı yapılmasına karar verilmiştir.

Büyükelçilikler açısından bakıldığında yakın bir zamana kadar Türkiye'nin Afrika ülkelerinde 15 Büyükelçiliği var olmuştur. Bunlardan üçü (Akra/Gana, Mogadişu/Somali ve Darüsselam/Tanzanya) ekonomik veya güvenlik nedenleriyle kapatılmıştır. Bu sebeple, Türkiye'nin yakın bir tarihe kadar Afrika'da 12 Büyükelçiliği (Rabat/Fas, Cezayir/Cezayir, Tunus/Tunus, Trablus/Libya, Kahire/Mısır, Hartum/Sudan, Dakar/Senegal, Abuja/Nijerya, Kinshasa/Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Addis Ababa/Etiyopya, Pretoria/ Güney Afrika ve Nairobi/Kenya) bulunmaktaydı. Son yıllarda açılan büyükelçiliklerimiz ise şunlardır: 2009 yılında Darüsselam/Tanzanya, Abidjan/Kotdivuar (Fildişi Kıyısı). 2010 yılında Yaunde/Kamerun, Bamako/Mali, Akra/ Gana, Kampala/Uganda, Luanda/Angola, Antananarivo/Madagaskar, 2011 yılında Lusaka/Zambiya, Maputo/Mozambik, Nouakchott/Moritanya. Harare/Zimbabve, Mogadişu/Somali, Banjul/Gambiya, Juba/Güney Sudan, 2012 yılında Niamey/Nijer, Windhoek/Namibiya, Uagadugu/Burkina Faso, Libreville/Gabon ve Cibuti büyükelçiliğimizin 2013 yılında açılmasıyla sayı 34'e çıkmıştır. 2015 yılı sonu itibarıyla Afrika'daki büyükelçilik sayısı 39'a yükselmiştir.

Türkiye'nin Afrika politikası içerisinde bölgesel bir merkez olma isteği belirgindir. Ancak bölgesel güç olma isteğinin sekiz temel koşulu şöyle sıralanmaktadır; 1- Sahip olduğu kimlik ile tanımlanabilir bir bölgenin parçası olmak 2- bölgesel güç imajına sahip olmak 3- bölgenin coğrafi boyutunda ve kendi ideolojik yapılanmasında belirleyici etkisini ortaya koymak, 4- göreceli olarak yüksek askeri, iktisadi, demografik, siyasi ve ideolojik güce sahip olmak, 5- bölge ile bütünleşmiş olmak, 6- güvenlikle ilgili gündemi önemli ölçüde belirleyebilmek, 7- bölgedeki diğer güçler tarafından ve bunun da ötesinde, diğer bölgesel güçler tarafından, bölgesel güç olarak kabul edilmek, 8- bölgesel ve küresel tartışmalarla alakadar olmaktır.

Bugünkü ilişkiler noktasında belirtmek gerekir ki Türkiye'nin Afrika politikası her zaman en üst düzeyde desteklenmiştir. Eski dönem Türkiye'sine bakıldığında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Etiyopya'yı ziyareti ve Başbakan Necmettin Erbakan'ın Nijerya'yı ziyareti dışında geçmişte Türkiye ile Sahra'nın güneyindeki Afrika ülkeleri arasında üst düzeyde çok az temasın olduğunu belirtmek gerekir. Doğal olarak Fas, Cezayir, Tunus, Libya ve Mısır'ın bunun dışındadır. Zira bu ülkelerle her zaman ve karşılıklı olarak her düzeyde temas olmuştur. Yakın geçmişte ise Türk ve Afrikalı bakanların veya üst düzey memurların karşılıklı ziyaretlerinin arttığı görülmüştür.

Bugün yeraltı ve yerüstü zenginliklerine rağmen istediği ekonomik gelişmeyi yakalayamayan Afrika ülkeleri için Türkiye model ülke olarak kabul görmektedir. Kendi ülkelerinin avantajlarını kullanamayan, potansiyelini harekete geçiremeyen, kaderleri tayin edilen Afrika kıtasındaki ülkeler için, Türkiye tecrübesi önemle takip edilmektedir. Afrika ülkeleri için Türkiye, güven demektir. Diğer yandan bu ülkelerin Avrupa ülkeleriyle veya Batı toplumlarıyla kurulan ticari ilişkilerinde kazananın tek taraflı olması, Afrika ülkeleriyle veya Batı toplumlarıyla kurulan ticari ilişkilerinde kazananın tek taraflı olması, Afrika ülkeleriyle veya Batı toplumlarıyla kurulan ticari ilişkilerinde kazananın tek taraflı olması, Afrika

ülkelerindeki ekonomik göstergelerine yansıdığı gözlemlenmektedir. Üstelik bu süreç, yapısal bir hal almış durumdadır. Ancak görüldüğü gibi Türkiye'nin Afrika açılımının köklü bir değişime neden olacağı da ortadadır. Çünkü Türkiye bu açılımla "kazan-kazan" olarak adlandırılan bir sistemle her iki tarafın da menfaatini gözetmesi Afrika'da Türkiye'nin güvenle anılmasının göstergesidir.

2005 yılının 'Afrika Yılı' ilan edilmesinden beri Türkiye-Afrika ilişkilerinin kazandığı ivme her geçen gün artarak devam etmektedir. Ekonomik ilişkiler karşılıklı olarak gelişmekte ve Türkiye TİKA üzerinden Afrika'ya kalkınma yardımı yapmaktadır (Mazrui, 2013). Afrika, her şeyden önce Türkiye'nin yeni dış politika söyleminin en başarılı şekilde uygulandığı ve kısa sürede sonuç alındığı bir alandır. Türkiye'nin Afrika politikası, sonuçları itibarıyla Ankara'nın uluslararası etkinlik alanını genişleten ve uluslararası görünürlük, saygınlık anlamında katkılar sağlayan bir politikadır. Bu yeni dönemin iki önemli adımının olduğunu söylemek gerekmektedir. Birincisi Malabo'daki zirve ile kendisini net bir şekilde ortaya koyan Türkiye-Afrika ilişkilerinin normalleştiği ve doğallaştığıdır. İkincisi ise Türkiye'nin artık Afrika politikasında başka ülkelerle ortak işlerde el sıkışmasının vaktinin geldiğidir.

Geçmişten Günümüze Cibuti

Asya ile Afrika kıtası arasında eski çağlarda meydana gelen göçlerle birlikte geçiş noktası olan Cibuti, 8. ve 10. yüzyıllarda İslam orduları tarafından fethedilmiştir. Yerli halk İslamiyet'i kabul etmiş ve 1862 yılına kadar başlarındaki kabile reislerinin idaresinde İslam Devletlerine bağlı olmuşlardır. 1862'de Fransızlar çalışmaları tamamlanmakta olan Süveyş Kanalı'ndan geçerek gemilerin kontrolünü elinde tutmak için önce ülkenin kuzeyindeki Obock bölgesini işgal etmişler, daha sonraları güneye inerek Cibuti'yi sömürge bölgesine dâhil etmişlerdir. 1869'da Süveyş kanalının açılması ile Cibuti'nin stratejik önemi artmış, Fransa burayı bölgedeki sömürgelerinin idare merkezi haline getirerek "Fransız Somalisi" ismini vermiştir.

Etiyopya (Habeşistan) ile Cibuti arasında 1917'de kurulan demiryolu, buranın önemli bir liman ve ticaret merkezi olmasını sağlamıştır. 1957 senesinde içişlerinde bağımsızlık kazanan Cibuti, 1967'de yapılan bir referandumda Fransa'ya bağlı kalmayı kabul etmiştir. Referandum sonucunda Fransa, Cibuti'yi "Fransız Denizaşırı Toprakları" ilan etmiştir. Somali ve Etiyopya'nın ülkedeki bazı kabileleri ayaklandırmak suretiyle kendi topraklarına katmak istemeleri üzerine, Fransa, Cibuti'ye bağımsızlık vermiş, 27 Haziran 1977'de Bağımsız Cibuti Cumhuriyeti kurulmuştur.

Bağımsızlık İçin Afrika Halk Birliği seçimleri kazanmış ve bu birliğin başkanı Hasan Gouled Aptidan meclis tarafından Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Daha sonraki seçimleri de kazanan Hasan Gouled Cumhurbaşkanlığı görevini 1999 tarihine kadar sürdürmüştür. 8-9 Ocak 1991 tarihinde Ali Aref Bourhan'ın liderliğinde başarısız bir darbe girişimi olmuş ve Hasan Gouled Cumhurbaşkanlığını korumuştur (1992).

Cibuti, altı şehirden oluşan, yaklaşık bir milyon nüfustan ve 23.200 km²'lik toprağıyla Doğu Afrika'nın en önemli stratejik ve dünyaya açılan önemli bir liman kapısıdır. Ayrıca iki büyük Müslüman kabileye de ev sahipliği yapmaktadır. Arapça ve Fransızca ülkenin resmi dillerini oluşturmaktadır. Cibuti'nin komşuları Kuzeyde Eritre, Batıda ve Güneyde Etiyopya, Güneydoğusunda Somali vardır. Dünyanın stratejik açısından kilit noktası olan Bab'ül

Mendep Boğazı kıyısında yer alır. Kızıldeniz'e ve Umman Denizi'nin Aden Körfezine kıyısı vardır. Arap Yarımadası'nda bulunan Yemen'e ise 20 kilometre uzaklıktadır. Batılı ülkelerin petrol ithalatının yüzde 18'inin yapıldığı Kızıldeniz'in, Aden Körfezi ile kesiştiği noktada yer alan Bab'ül Mendep Boğazı'ndan, her yıl yaklaşık 30 bin ticaret gemisi ve tanker geçmektedir. Bu nedenle tüm dünya ülkeleri için Cibuti'nin kilit bir noktada olduğunu söylemek gerekmektedir.

Cibuti halkı Afar ve İssa gibi etnik gruplardan oluşmaktadır. Bunlardan Afarlar Habeş, İssalar ise Somali asıllıdır. Arap, Avrupalı, Hintli ve Yahudi azınlıkların da bulunduğu Cibuti'de Afarlar, İssalar ve Araplar Müslümandırlar. Afarlar ve İssalar arasında sık sık çatışma meydana gelmektedir. Bu iki grup otlakları paylaşamadıkları gibi, Afarlar Etiyopya, İssalar ise Somali ile birleşmek istemektedirler. Halk genellikle başşehir olan Cibuti'de yaşamaktadır. Kalanlar ise diğer şehirlerde yaşamakla beraber, çoğunlukla göçebe hayatı sürmektedir. Okullarda öğretim Fransızca ve Arapça yapılmaktadır.

Cibuti'nin Sosyal, Kültürel, Siyasal, Ekonomik Yapısı ve İttifakları

21. yüzyıl coğrafyası odağına Afrika ülkelerini yerleştirmiştir. Afrika ülkeleri içerisinde stratejik öneme sahip Cibuti ise çeşitli dinamiklere sahip ve farklı ülke devletleriyle diplomatik veya Türkiye'yle de olduğu gibi dayanışma ve işbirliği içerisinde. Cibuti jeopolitik konumu bakımından uluslararası suların güvenliğinin sağlanması ve korsanlarla mücadele kapsamında önemli bir rolü olmasıyla birlikte ülke, yabancı güçler tarafından kurulmak istenen askeri üslere de izin verilmiştir. Bu çerçevede NATO, ABD, Fransa, Japonya ve Avrupa Birliğine ait askeri üslere ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Cibuti sadece denize kıyısı olmayan ülkelere hizmet vermenin yanında, büyük gemilerin geldiği limanlara sahip Afrika ülkelerine gelen ürünlerde önce Cibuti'de indirilerek küçük ülkelere dağıtılır. Yani sadece Afrika ülkeleriyle değil, deniz aşırı ülkelerle de iş yapan bu küçük fakat farklı işlevlere sahip olan ülke için dünya coğrafyasında büyük üne sahip olduğunu söylemek gerekmektedir.

AB'nin, Çin, Japonya, Hindistan ve Asya'nın geri kalan ülkeleriyle yaptığı ticaretin neredeyse tamamı, Bab'ül Mendep aracılığıyla sağlanmaktadır. Cibuti üzerinden, deniz, kara ve demir yolları ile ticaret yollarının özellikle Doğu Afrika ve Sahra Altı Afrika'sı üzerinden bağlandığını görüyoruz. Bu nedenle konjonktürel ve stratejik önemdeki Cibuti'nin coğrafi kaderinden dolayı yapılan ittifaklara bakmak gerekmektedir.

Cibuti'nin Siyasal Yapısı

Cibuti tüm yetkilerin Cumhurbaşkanı'nda toplandığı Fransız tipi bir cumhuriyettir. Yargı sistemi, Fransız hukuk sistemi, İslam hukuk sistemi ve geleneksel uygulamalardan esinlenmiş olup, bunların bir sentezi niteliğindedir. Mahkemeler, Fransız sisteminde olduğu gibi, 1. derece mahkemeler, temyiz mahkemeleri ve Yüksek Temyiz Mahkemesinden oluşmaktadır. Ayrıca, her bölgede, geleneksel mahkemeler görev yapmaktadır. Ülke, idari bakımdan Ali Sabih, Arta, Dikhil, Cibuti, Obock ve Tacura olmak üzere altı bölgeye ayrılmıştır.

Cibuti Cumhurbaşkanı beş yılda bir yapılan seçimlerle halk tarafından seçilmektedir. Cumhurbaşkanı Guelleh, ülkenin ilk Devlet Başkanı Hassan Gouled Aptidon'un danışmanı ve Cibuti Güvenlik Servisi Başkanı olarak 20 yıla yakın bir süre görev yaptıktan sonra Nisan

1999'da düzenlenen seçimler sonrasında Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmiştir. Hükümet, parlamentoda çoğunluğu sağlayan parti veya partiler tarafından kurulmakta olup, Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Parlamento tek meclislidir. 65 sandalyeli parlamento için seçimler beş yılda bir yapılmaktadır. Son parlamento seçimleri 22 Şubat 2013 tarihinde yapılmıştır. Parlamento Başkanı Mohamed Ali Houmed'dir. Cumhurbaşkanı Guelleh'in 8 Nisan 2011 Nisan tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde üçüncü kez seçilmesinin yolunu açan Anayasa değişikliği, 14 Nisan 2010 tarihinde Cibuti Millet Meclisi'nde onaylanmıştır. Söz konusu Anayasa değişikliği, Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıla indirilmesi, en fazla iki dönem için görevde kalabilmesi konusundaki sınırlamanın kaldırılması, kamu denetçiliği kurumunun ihdası ve ölüm cezasının kaldırılması hususlarını da kapsamıştır.

Temsilde adaleti zorlaştıran tek turlu çoğunlukçu seçim sistemi ve 2008'de yapılan Parlamento seçimlerini boykot etmesi nedeniyle muhalefet, on yıldır Mecliste temsil edilmemiştir. 2012 yılında seçim yasasında yapılan değişiklikle muhalefetin de yüzde yirmiyeye kadar mecliste temsil edilebilmesine olanak sağlanmasıyla muhalefet, 22 Şubat 2013 tarihinde gerçekleştirilen son Parlamento seçimlerine katılmıştır. 2008 yılındaki seçim sonrası meclisteki sandalyelerin tamamına sahip olan RPP ve FRUD'un başat aktör olduğu UMP (Union pour la Majorité Présidentielle) koalisyonu, son seçimlerden sonra, Millet Meclisi'nde 55 sandalye elde etmiş, muhalefet koalisyonu partisi USN (Union pour le Salut National) ise 10 milletvekili çıkarabilmiştir. Söz konusu seçimler, ilk kez muhalefetin milletvekili çıkarabilmesi nedeniyle Cibuti tarihinde bir dönüm noktası teşkil etmiştir. 2001 yılından itibaren Başbakanlık görevin yürüten Dileita Mohamed Dileita, 22 Şubat 2013 tarihli Parlamento seçimlerden sonra 1 Nisan 2013 tarihinde görevini, eski Savunma Bakanı Abdoukader Kamil Mohamed'e devretmiştir. Söz konusu Parlamento seçimlerinde seçmen listesine ve seçim sonuçlarına itiraz eden muhalefet partisi milletvekilleri Parlamentoyu boykot etmiş, meclis oturumlarına katılmamış ve muhalefet liderleri, bölücü olaylara sebebiyet vermeleri gerekçesiyle tutuklanmışlardı. Daha sonra iki muhalefet milletvekili meclis çalışmalarına katılmış; hapis cezasına çarptırılan muhalefet liderlerine ilişkin ise, Cumhurbaşkanı ve muhalefet arasında uzlaşma çabaları devam etmiştir.

30 Aralık 2014 tarihinde UMP ve USN arasında bir anlaşma imzalanmıştır. İktidar ve muhalefet liderleri arasında varılan uzlaşma gereği, muhalefet milletvekilleri Parlamento çalışmalarına katılmaya başlamıştır. İki partinin katılımıyla oluşturulan Meclis Ortak Komisyonunda muhalefet ve iktidar arasındaki uzlaşma süreci devam etmektedir. İktidarın, muhalefetin hükümlü ulemaya af ve USN milletvekillerinin 22 aylık maaşının ödenmesi taleplerini yerine getirilmiş olup, USN'nin büyük önem atfettiği seçim komisyonu (CENI) reformu talebinde henüz uzlaşma sağlanamamıştır. Cibuti ayrıca BM, İKÖ (İslam Konferansı Örgütü), Arap Birliği Örgütü, Körfez İşbirliği Konseyi, Afrika Antiller ve Pasifik Sözleşmesi, Uluslararası Para Fonu (IMF), İslam Kalkınma Bankası gibi uluslararası örgütlere üyedir.

Cibuti Cumhurbaşkanı Guelleh, 2013 yılında bir daha aday olmayacağını belirtmiş, 2014 yılında ise adaylığı konusunda net bir mesaj vermemiştir. Fakat 9 Nisan 2016 tarihinde gerçekleşen seçimlerde İsmail Ömer Guelleh, yeniden koltuğunu korumayı başardı. Cibuti halkı için yapılan son seçimlerde “barışçıl ve demokratik” bir halk kararlılığının olduğunu söylemek mümkündür. Guelleh'in iç siyasetteki başarısına bakıldığında; ülkede etkin olan siyasi kutuplaşmayı sona erdirmiş, iletişim kanalları açmak ve diyalog yolunu etkinleştirmek suretiyle siyasi ihtilafları yumuşatmış, siyasi ve kalkınma alanında pek çok projeye imza attığını görmekteyiz. Guelleh döneminde ülkede her seviyede okullaşma sayısının arttığı,

müfredatın yenilendiği ve geliştirildiği ve kadın hakları konusunda da ilerleme kaydedildiği, son yıllarda alt yapı çalışmalarının yanı sıra düşük gelirli için konut çalışmalarının yapıldığını da ayrıca söylemek gerekmektedir.

Cibuti'nin Toplumsal Yapısı

Cibuti'nin toplam nüfusu tahmini olarak 906,112 olup, başlıca etnik gruplar Somali kökenli Issalar ve Afarlardır. Somali ve Eritre'den gelen göçmenlerin dışında, ülkedeki diğer yabancı kökenliler arasında Yemenli Araplar, ağırlıklı olarak Fransızlardan oluşan Avrupalılar ve azımsanamayacak sayıda Etiyopyalılar bulunmaktadır. Mamafih, referans kaynaklarda ülkenin % 96'nın Müslüman olduğu belirtile de ülke yetkilileri, nüfusun %99'unun Müslüman, geri kalanın ise Hristiyan olduğunu bildirmektedir. Cibuti Büyükelçiliğimizin gözlemleri de bu yöndedir. Nüfusun yarısına yakını başkent Cibuti'de yaşamaktadır. Cibuti, Afrika Boynuzu'nda yaşanan siyasi ve güvenlik sorunlarından doğrudan etkilenmekte, başta Somali olmak üzere Etyopya ve Eritre'den çok sayıda göçmen ve sığınmacı akınına maruz kalmaktadır.

Cibuti'nin Ekonomik Yapısı

Kızıldeniz'in Aden Körfezi'ne açıldığı coğrafyadaki stratejik konumu, Cibuti'yi, bölgenin deniz ulaştırması ve yakıt ikmal merkezi haline getirmiştir. Cibuti ve Doraleh Limanlarının kâr getiren transit işlevi sebebiyle ülkedeki ekonomik faaliyetler ağırlıklı olarak % 5'i hizmet sektörüne ve % 65'i ise lojistik hizmete dayalı olup yabancı askeri üslerin varlığıyla da şekillenmektedir. Cibuti Afrika'nın en derin kıta terminaline -18 metre derinliği olan limanlara sahiptir. 1998 yılında başlayan Etiyopya-Eritre çatışması, Cibuti ekonomisi için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Çatışmaların başlaması üzerine, Etiyopya, dış ticaretini Eritre'deki Massawa limanı yerine, Cibuti limanı üzerinden yapmaya başlamış ve bu uygulama Cibuti'nin liman gelirlerinin hızlı bir şekilde artmasını sağlamıştır.

Cibuti limanlarında iş hacminin %70'i Etiyopya ile gerçekleştirilen ithalat ve ihracat faaliyetlerine dayanmaktadır. Somali ve Etiyopya'ya hizmet veren Cibuti limanı, Doğu Afrika ile ticarete önemli bir kapı olma özelliği taşımaktadır. Söz konusu limanın, 2000 yılında Dubai Port International'a kiralanması ve imzalanan sözleşme çerçevesi ve Cibuti Limanı'nın 20 yıllık bir süre sonunda bir serbest bölge haline getirilmesi projesi kapsamında, öneminin daha da artacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca çok amaçlı yeni Cibuti limanı inşaatı devam etmektedir. İnşaatın tamamlanmasıyla birlikte, Cibuti limanının kapasitesi artacak olup, eski limanın ise alışveriş ve eğlence merkezine dönüştürülmesi düşünülmektedir. GSMH'nin %30'unu oluşturan liman hizmetleri ve taşımacılık sektöründe görülen ilerleme ve Somali açıklarında keşif faaliyetlerinde bulunan bazı ülke askeri birliklerinin varlığı nedeniyle Cibuti'deki ekonomik büyüme hızı 2001 yılında %1.9 iken bu oran 2012 yılında %4.8'e ulaşmıştır. 2013 yılında %5 olarak hatmin edilen büyüme oranı, 2014 yılında ise %6 olmuştur. Bununla birlikte Cibuti Frangı aşırı değerlendirildiği için ödemeler dengesi önemli miktarda açık vermektedir. Ülkede işsizlik oranının %50'ye yakın olması büyük bir sorun anlamına gelmektedir.

Ülke gelirlerin tamamını ülkenin en önemli gelir kaynağı olan limanın geliştirilmesine yönelik projeler için kullanmaktadır. Gemi onarımı tezgâhları ve ikmal depoları, transit geçiş yapan

gemilerden döviz kazanmasına sebep olur. Etiyopya'ya bağlı olan demiryolları ticaretin büyük bir kısmının burada yapılmasını sağlar. Liman, 1998 yılında patlayan Etiyopya ile Eritre arasındaki savaş sırasında büyük değişim yaşadı. Eritre bağımsızlığını kazandıktan sonra Etiyopya kıyasız bir ülkeye dönüşmüş ve Assab Limanını kullanmaktaydı. Bu iki ülke arasında savaş patlayınca Etiyopya tüm alışverişini Cibuti Limanı üzerinden gerçekleştirmeye mecbur kaldı. Ayrıca Birleşmiş Arap Emirleri ve Dubai Ports World(DPW) tan gelen büyük yatırımlar limanın geliştirmesinde büyük rol oynamıştır. Bu liman dünyanın üçüncü büyük liman işletmesi olup 2000'li yılların başından beri limanı yönetmektedir. Cibuti, Dorale'de daha gelişmiş ve 3. Kuşak gemileri karşılayabilen yeni bir limanın inşaatını tamamlamıştır. Dorale limanı ayrıca 400 milyon dolarlık yatırımla yapılan 20 hektarlık büyük bir serbest bölgesini içermektedir. USAID, Afrika'ya gönderilecek gıda yardımını bu bölgede depolamaktadır. 2006 yılında hizmete giren petrol terminali ise 153 milyon dolara mal olmuştur.

Ülke ekonomisi için önümüzdeki dönemde beklentiler olumludur. GSYİH' ye oranı % 8,5 olduğu varsayılan mevcut bütçe açığının, liman gelirlerinin artması ve IMF programına bağlı kalınmak suretiyle 2014 yılında % 6,1'e a 2015 yılında ise % 4'e düşeceği tahmin edilmektedir. GSYİH Büyüme Hızının ise 2015 yılında, % 6,5'e yükselmesi beklenmektedir. Göçebelerin yaptığı hayvancılığın bir yan kolu olarak et ve balık kombineleleri ile konserve fabrikaları mevcuttur. Az da olsa kimyevi madde imalatından söz edilebilen ülkede sulanabilen az bir miktar arazide sebze ve hurma yetiştirilir. Hayvancılıkla uğraşan göçebe halk genellikle koyun, keçi ve deve besler. Tuz göllerinden bol tuz üretilebilme imkânı olmasına rağmen, ancak ülke ihtiyacı kadar üretilir. Kıyılarda balıkçılık ve inci avcılığı da yapılmaktadır. Hiçbir şey ihraç etmeyen ülke şeker, un, çimento, ilaç ve pamuk dokuma ithal eder. Bu ithalatını transit geçişlerden elde ettiği döviz geliriyle yapar. Ülkedeki kurak iklim tarım faaliyetlerini kısıtlamakta, belli miktarda sebze ve meyve yetiştirilmesine imkân tanımakta, çoğu gıda ürünü yurtdışından ithal edilmektedir. Doğal kaynakları kısıtlı ve sanayi sektörü gelişmemiş olan Cibuti, ödemeler dengesini idame ettirme ve kalkınma atılımlarına mali kaynak bulma hususlarında dış yardıma bağımlı bir ülke görünümü sergilemektedir.

Ülkedeki bankacılık rejimi Afrika'nın en liberal rejimlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Ancak, ekonominin önemli bir bölümü kayıt dışı olup ticari faaliyetler ile nüfusun gerçek gelir seviyesi resmi istatistiklerde görülen rakamların üzerindedir. Cibuti, çevresindeki ülkelere kıyasla daha canlı bir ekonomiye sahip olmakla birlikte gelişme yolundaki ülkeler kategorisinde olduğunu da söylemek yanlış olmayacaktır. Dünya ekonomileri sırasında 16. Sırada bulunan Türkiye ekonomisi göz önüne alındığında, Cibuti Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek istemesi de açıkça ortadadır. Ayrıca Cibuti Dışişleri Bakanı Mahmut Ali Yusuf'un belirttiği gibi Cibuti Cumhuriyeti, Türkiye'yi rol model görmektedir.

Cibuti'nin Diğer Ülkelerle Olan İttifakları

Afrika, sömürgecilik ve emperyalizmin pençesinde, gerek tarihi süreç ve gerekse bugünün dünya koşullarında süper güçler ve çeşitli Batılı kolonyal güçler arasında maden zenginliklerini ele geçirmek ve başkalarına kaptırmamak adına bir mücadele haline geldiğini söylemek gerekmektedir (Aydal, “ Maden Savaşları Dünya'nın Kara Talihi”, Akt. Hazar).

Afrika boynuzunda önemli stratejik konuma sahip Cibuti'nin başta Fransa olmak üzere ABD,

Japonya, Çin, Avrupa Birliği (AB) ve İtalya'yla yakın askeri ilişkileri bulunmaktadır. Fransa, ABD, Japonya ve İtalya'nın ülkede yerleşik askeri üsleri bulunmaktadır. Afrika'yı, Orta Doğu ve Körfez ülkelerini içerisine alacak en büyük askeri üsler Cibuti'dedir. Ülkede 20 ye yakın Büyükelçilik, 6 civarında Uluslararası kuruluşların temsilcilikleri bulunmaktadır. Şimdilerde Çin ve Rusya askeri üs kurmak istemektedirler hatta Çin anlaşmasını yapmış ilk kez dışarıda bir askeri üssünü Cibuti de kurma çalışmalarına başlamıştır. Dünyanın en önemli ilk 10 süper gücü siyasi ekonomik ve askeri anlamda Cibuti'yi adeta üs kabul etmiş ve yerleşmişlerdir. Yine bu topraklarda sömürgeci, emperyalist güçler olarak İngiltere'yi, İtalya'yı ve Fransa'yı görüyoruz.

Çin'in buradaki tek hedefi var. Singapur, Dubai gibi burada ticari bir üs oluşturup, limanların işletmesinin tamamını satın alarak, Etiyopya'ya, Addis, Ababa'ya, Mekele'ye bağlayan demiryollarını, yol ihalelerini almak suretiyle Cibuti üzerinden bütün Afrika'ya, en güvenli noktadan ticaret mallarını ihraç etmenin bir hedefi içerisinde. Tahmini olarak da 400 milyar dolarlık bir pay ve pastası vardır. Tabi Çin'in oraya girmesiyle sömürgeciler arasında acımasız bir rekabet başladı. Özellikle Amerika siyasi ve askeri alanda bütün gücünü devam ettirmekte ve çok güçlü yatırımlar yapmaktadır. Çin'de aynı şekilde çok güçlü kredi imkânları açmakta ve Çin'den maliyeti düşük işçi getirmektedirler. Ancak Afrika halkı, Çin mallarının kalitesizliği ve işçilerinin de bu şekilde bir kültür emperyalizmi yapmaları sebebiyle Çin'i yeni bir sömürgeci olarak görmektedir. Bu da aslında bir nevi kültür ve ahlaki dejenerasyonu (yozlaşmayı) da beraberinde getirmektedir.

1977 yılında ortak savunma alanında ifade edilen mutabakat gereğince Cibuti'de, Fransa'nın yaklaşık 3.000 askerinin görev yaptığı Afrika'daki en büyük askeri üssü bulunmaktadır. Eritre'nin 2008 yılında Cibuti ile yaşadığı sınır ihtilafı ertesinde Ras Doumeira bölgesini işgal etmesi üzerine Fransa, anılan mutabakat çerçevesinde Cibuti Silahlı Kuvvetlerine ilaç takviyesi, lojistik destek ve istihbarat yardımı sağlamıştır. Fransa, denizasıırı gerçekleştirdiği operasyonlarda Cibuti'deki üssü kullanmaktadır. Cibuti Cumhurbaşkanı Guelleh'in Aralık 2011 tarihinde gerçekleştirdiği Fransa ziyareti sırasında, iki ülke arasında yürürlükte bulunan 1977 tarihli savunma işbirliği anlaşmaları yenilenmiş, Cibuti'de asayişin tehlikeye düştüğü durumlarda Fransa'nın müdahalede bulunmasını öngören önceki hükümler çıkarılmış ve Cibuti'deki Fransız kuvvetlerinin statüsü açıklığa kavuşturulmuştur. Anlaşma uyarınca, Fransa'nın Cibuti'ye yıllık 30 milyon Avro(39 milyon ABD Doları) ödemede bulunması ve Cibutili polis kuvvetlerine, itfaiye mensuplarına ve gardiyanlara hizmet içi eğitim vermesi konularında mutabakat sağlanmıştır.

11 Eylül saldırıları sonrasında Cibuti'nin ABD ile 2001 yılında imzaladığı askeri işbirliği anlaşması uyarınca ABD'nin Afrika kıtasındaki tek askeri üssü olan "Camp Lemonnier" 3000 civarında askerle bölgede faaliyet göstermektedir. 3-7 Mayıs 2014 tarihleri arasında Cibuti Cumhurbaşkanı Guelleh'nin ABD'ye gerçekleştirdiği ziyarette üssün kullanım süresi 30 seneliğine uzatılmış ve üssün kapasitesinin artırılması konusunda anlaşmaya varılmıştır. Söz konusu anlaşma gereği, ABD'nin Cibuti'ye yıllık 63 milyon ABD Doları ödeyeceği belirtilmektedir. ABD'nin kara, deniz ve hava kuvvetleri ile istihbarat elemanlarından oluşan "Combined Joint Task Force-Horn of Africa(CJTF-HOA)" 2002 yılından bu yana Kenya, Somali, Etiyopya, Sudan, Eritre, Cibuti ve Yemen'i içine alan bölgede, toplam 1800 askeri ve sivil personelle, uluslararası terörle mücadele amacıyla görev yapmaktadır.

Deniz ulaştırması akanında öncü konumda bulunan Japonya, deniz korsanlarıyla mücadele

etmek amacıyla yurt dışındaki ilk askeri üssünü 2011 Temmuz ayında Cibuti'de açmıştır. 2009 yılından itibaren ABD askeri üssü Lemonnier'de kuvvetlerini konuşlu bulunduran Japonya'nın, kurduğu askeri üs için Cibuti'ye yıllık 40 milyon ABD doları ödemektedir. 2013 yılında sembolik anlam taşıyan bir İtalyan askeri üssü, Cibuti'de faaliyete geçmiştir. İtalya'nın söz konusu üs için ödeyeceği miktar 6 milyon Avro'dur.

Ayrıca Avrupa Deniz Gücü'nün Somali kıyı şeridinde süregelen korsanlık ve silahlı soygun faaliyetleriyle mücadele etmek için oluşturduğu "EU NAVFOR SOMALIA" kuvvetlerince yürütülen operasyonlarda Cibuti Limanı, Somali kıyılarına yakınlığı ve jeopolitik konumu ile de büyük bir öneme sahiptir. AB bünyesindeki "EU NAVFOR" ve "EUCAP NESTOR" a destek vermesi amacıyla Temmuz 2012'de Cibuti'de bir AB Misyonu kurulmuş ve Eylül 2012'den itibaren söz konusu AB misyonu aktivitelere başlamıştır. 80 civarı AB uzmanını barındıran misyon, Afrika Boynuzu ve Batı Hint Okyanusu'na yönelik, başta korsanlıkla mücadele olmak üzere, sahil güvenliği, deniz güvenliği ve askeri kapasite geliştirilmesi konularında bölgedeki beş ülkeye destekte bulunmakta olan EUCAP Nestor Misyonu'nun görev süresi 12 aralık 2016'ya kadar uzatılmıştır.

Cibuti'de faaliyet gösteren askeri üsler, Cibuti Hükümeti'ne yılda milyonlarca ABD Doları kamu geliri sağlamakta, Afrika Boynuzu'nda yaşanan istikrarsızlıkların hemen tam ortasında bulunan ülke için bir nevi güvenlik oluşturmakta, deniz ticareti temelli ülke ekonomisini ve limanlarını tehdit eden bölgedeki deniz haydutluğu/korsanlık faaliyetlerine karşı caydırıcı olmakta, yoksullukla mücadele, dış yardım, insan hakları, demokrasi ve kamu hizmetleri alanlarında ilgili ülkelerle işbirliği yapma imkânlarına vesile olmaktadır.

Türkiye ve Cibuti İlişkilerinin Dünü ve Bugünü

16. Yüzyılın ortalarından 19. Yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı coğrafyası içerisinde yer alan Cibuti, Habeş Eyaletinin bir parçasını oluşturmuştur. Osmanlı'nın bu topraklara gidişi ise belirli etkenlerden dolayı olmuştur. Kızıldeniz, Mısır, Harem-i Şerif, Yemen bağlamında Kızıldeniz'in güvenliğini sağlamak başlıca amaçtır. 400 yıla yakın bir süre ise Osmanlı askeri karargâhı, bugünde hala Cibuti sınırları içerisinde bulunan Tacura Kentine hizmet vermiştir. Kızıldeniz'deki ticaret güvenliğini sağlamak ve Afrika'daki insanlara insani, ekonomik, sosyal yardımlar ve ilişkilerinin gelişmesi için bu askeri üsleri değerlendirmiştir. Diğer bir amacı ise, Harem-i Şerif'in korunmasını sağlamaktır. 16. yüzyıl sonu 17. yüzyılın başlarında Portekiz ve İspanyolların doğu Afrika'ya gelip, istila etme girişimleri, saldırıları ve Harem-i Şerif'i tehdit etmeleri nedeniyle Yemen, Mısır ve Cibuti ekseninde Kızıldeniz'in Babü'l Mendeb denilen en dar geçidinde Osmanlı Devleti adeta demirden, zırhtan, kalkandan bir koruyucu olmuş, Harem-i Şerif'i istiladan korumuştur. Dolayısıyla Cibuti, Osmanlı Devleti için önemli bir toprak parçasıdır. Cibuti'nin tarihteki ehemmiyetine baktığımız zaman tarihte o toprakların Habeşistan toprakları olduğunu söylemiştik. Bugün, Habeşistan denilen bölge üzerinde tam altı tane ülke var olmuştur. Bu ülkelerin en güvenli noktası şu anda Cibuti'dir. Stratejik önemi ise güvenli olmasından kaynaklanmaktadır. Bu güvenli topraklarda ticaret limanı, Doğu Afrika'nın ve Orta Afrika'ya açılan en önemli tren yollarının, transport ulaşım, ticaret yollarının, farklı açılardan bakıldığında olumlu işlevlerinin olduğunu da görmekteyiz. Bunun dışında Cibuti Cumhuriyetinde bankacılık sisteminin uluslararası sisteme sahip olması da ülkeler arası ilişkilerde önemli bir olgudur. Ayrıca Cibuti, serbest ekonomi piyasası, ekonomik istikrar ve güvenin oluşmasına zemin hazırlamış olan Doğu Afrika ülkesidir. Eski Habeş toprakları olarak bilinen bu bölgenin ise kültürel dinamiklerin benzerlikleri noktasında

bakıldığında ise, Türkiye gibi Müslüman bir ülke olmasıyla birlikte Habeşistan'a ilk hicret eden Müslümanların, Hz. Peygamberin Mekke'den gönderilmiş olduğu ilk Hicret edenlerin de ayak bastığı yer olmasının yanında ortak bir tarih, ortak bir kültüre ve değerlere sahip olduğumuz Osmanlı yadigarıdır. Cibuti, bölgede 1538-1539'da başlayan ve uzun yıllar süren Osmanlı varlığının da etkisiyle günümüzde Türkiye'ye karşı olumlu yaklaşım içerisindedir. Cibutili yetkililer çeşitli nedenlerle, ülkemizle ilişkileri her alanda geliştirmeyi arzu ettiklerini ifade etmektedirler.

Bu noktada eski Cumhurbaşkanı Ali Arif Burhan'ın sözlerine bakıldığında da Türkiye ile ilişkilerini hızlı bir şekilde geliştirmeyi amaçlayan Cibutililerin isteklerini açık bir şekilde görmek mümkündür. Burhan, "Osmanlı, bölgeden çekilince Afrika yetim kaldı. Bölgede barış bitti. Coğrafyaya geri dönün, bizi Batıların elinden kurtarın" diyerek kendisinin son Osmanlı olduğunu belirterek ve Türkiye'nin yeniden Osmanlı yadigarı topraklarına sahip çıkmalarını söylemiştir.

Ayrıca Cibuti Cumhuriyeti'nde öyle bir yer var ki eski Osmanlı toprağı; Tacura Kenti. Tacura kenti tam 800 yıldır sultanlıkla yönetilmektedir. Bu kentin en önemli özelliği ise Osmanlı geleneklerini hala devam ettirmesidir. Tacura' da seçim olmaz, babadan oğula geçen sistemi devam ettirmekte ve sultan öldüğünde yerine oğlu geçmektedir. Osmanlıdan kalan eserler restore edilmekte ve Osmanlı gelenekleri değiştirilmeden yaşatılmaktadır. Yani yorumlayacak olursak kültürel sürekliliğin etkisiyle 21. Yüzyıl Afrika'sında küçük bir Osmanlı'nın etkilerinin devam ettiğini söylemek gerekmektedir.

Türkiye-Cibuti ilişkilerinin günümüzdeki görünümüne baktığımızda da karşımıza yeni boyutlar kazanan ve projeleriyle gelecek yıllarda adlarından çokça sözü edilebilecek bir gerçeklik oluşturulmaya başlanmıştır. Türkiye ilk kez Cibuti'ye 15 Şubat 2013'te 100 yıl sonra yaklaşık, ilk büyükelçiliğimizi kurmak üzere çalışmalar başlatıldı ve 6 ay gibi kısa bir sürede büyükelçiliğimiz kuruldu. Cibuti'ye ekonomik, eğitim, sağlık, sosyal, siyasi, kültürel, enerji ve teknik alanlardaki tüm ilişkilerde özellikle su, tarım ve insani diplomasi politikalarına dair kardeş ve dost ülkeye üç yıl içerisinde inanılmaz bir cesaret örneği gösterilerek; o karmaşık, o devlerin arenasında bu kadar kısa sürede olumlu bir Türkiye imajı oluşturulduğunu söylemek mümkündür. Türkiye son yıllarda ekonomisini ve savunma sanayisini geliştirmesiyle dünya coğrafyası içerisinde sağlam bir konuma yerleşmiştir.

Türkiye Cibuti ilişkileri sürecinde gerçekleşen diplomatik ve kardeşlik ilişkilerine değinerek genel bir değerlendirme yapacak olursak; Türkiye'nin Cibuti'de başlangıçta toplam iki tane Türk şirketi ve sayıları 12yi geçmeyen işçi veya şirket sorumluları Türkler vardı. 2015 tarihinde ise bu rakamlarda farklılaşmalar olmuştur. Ülkede 20'ye yakın Türk şirketini ve Türklerin de işçi veya şirket sorumlusu olarak sayılarının 400'e çıktığını görmek mümkündür. Bunun dışında Türkiye olarak ülkede sadece iki tane ürünümüzün olduğunu söylemek gerekmektedir. Orkide yağı ve duru sabun. Şimdi ise inşaat, sağlık, mobilya, askeri ve gıda alanlarında bütün Türk mallarının Cibuti'ye ve Cibuti üzerinden Doğu Afrika'ya rahatlıkla gitmektedir. Bu ilerlemelerle paralel bir gelişme gösteren ticaret hacmindeki artış ise, 2 milyon dolardan 100 milyon dolara kadar çıktığını görmekteyiz. Buradan hareketle diyebiliriz ki Türkiye'nin Afrika açılım politikası ve daha sonra geliştirdiği ortaklık politikası çerçevesinde Afrika'ya verdiğimiz önemin bir göstergesidir.

Ülkenin en önemli ihtiyacı su ve enerjidir. Bugüne kadar sömürge güçler tarafından istismar

edilen, fakirleştirilen, yoksullaştırılan ve yoksul hale getirilen Cibuti'de enerji önemli ölçüde düşük, pahalı ve Etiyopya'dan temin edilmektedir. Enerji havzaları olmasına rağmen enerji ihtiyaçlarını karşılama işlemlerini yeterli malzeme eksikliği ve eleman yetersizliğinden dolayı gerçekleştirememektedirler. Türkiye ise bu yetersizlikleri ve ihtiyaçları da göz önüne alarak “Dostluk Barajı” yapımı sözü vermiştir. Son olarak da ormansız dağlardan gelen hızlı yağmur sularıyla ölümlere yol açan sel felaketinin önüne geçilerek ülkenin kaderinin değişmesini sağlayacak atılımlar hedeflenmektedir.

Ekonomik alanlardaki ilişkilerimizde Türkiye farkındalığının olduğu görülmektedir. Türkiye, Cibuti'ye muhteşem bir üs kurmaktadır. Oraya yeni bir Türkiye inşa ediliyor demek belki da daha doğru olacaktır. Cibuti'nin en gelişmiş ticaret limanı olan Cibuti limanı, artık Doraleh limanı olarak faaliyet gösterecektir. Bu liman, petrol sevkiyatından konteyner ticaret limanına, tüm ticaret mallarından hayvancılığa kadar ithalatı ve ihracatı söz konusu olacak tam kapsamlı bir limandır. Türkiye ise bu limanın tam merkezinde 5000 dönümlük bir arazi özel bir kanun ile Türkiye ye tahsisi yapılmış ve Türkiye Ekonomik Özel Bölge kurulması planlanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın kararlılığı ve Cibuti Cumhurbaşkanı'nın da Türkiye'yle iş yapma iradesindeki kararlılık sonucu Türkiye Cibuti ilişkileri yeni bir boyut kazanarak dünya coğrafyaları içerisinde yerini almış görünmektedir. Bu arazi ise, Cibuti üzerinden etki alanı 250-300 milyon olan ama ulaşım imkânı tanıyan Ruanda ve Senegal'e kadar ulaşan Sahra altı Afrika'ya ekonomik anlamda girmemiz gereken en önemli noktadır.

Türkiye Cibuti'ye diğer ülkelerin yapmaya çalıştığı gibi askerle, şiddet sarmalıyla, sömürgeci bir akılla değil, karşılıklı ticaret yapma anlayışıyla ve birlikte kalkınmayı ve paylaşmayı hedefleyen bir politikayla ekonomik bir üs kurmuştur. Cibuti iş dünyası ve Cibutili işadamlarıyla yapılan tüm ortak çalışmalar, karşılıklı ziyaretleşmeler ve imzalanan işbirliği protokolleri sebebiyle bir algı oluşturulmuş ve bu algıyı oluşturan Cibutililerin sloganı ise: “Avrupa kalitesinde Asya fiyatında Türkiye”. Buradan anlaşılacağı üzere G-20 dönem başkanlığını yürüten ülkemiz, G20 ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi öncelikli hedeflerimiz haline getirmiştir. Bu nedenle başta Afrika ülkeleri olmak üzere küresel ölçekte yaşanan sorunlara çözüm önerileri geliştirmek gerekmektedir.

Türkiye-Cibuti temasları kapsamında Cibuti- Türkiye İş Formlarında düzenlenmiştir. Artık Afrika Birliği ile değil Afrika Ortaklığı anlayışıyla süreç yürütülmektedir. Türkiye'nin Afrika Açılımlarıyla iki taraflı kazanç elde edebilecek bir yol izleyeceği öngörülebilmektedir. Bu noktada Cibuti Dışişleri Bakanı Sayın Mahmut Ali Yusuf'un, “ Ülke olarak Türkiye'nin eğitim ve alt yapıyı kapsayan ekonomik sistemini bizde geliştirmek istiyoruz” sözü bu açılımların somut örnekleridir.

Hızlı bir şekilde kuruluşunu tamamlayan Büyükelçilik faaliyetleri 10 dönümlük arazi tahsisini gerçekleştirerek, kompleks bir külliye kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Söz konusu külliye içerisine Türkiye Diyanet Vakfınca çift minareli Osmanlı mimarisinde 4000 kişilik Sultan Abdulhamit Cami temeli atılmış ve inşaatı devam etmektedir. Bir diğer gelişme ise 2012 yılında haftada 2 olan uçuş sayısı, 2013 yılında haftada 4'e, 2014 yılında 7'eye ve 2015 yılında ise günde 2'ye yükseltilmiştir. Ayrıca son dönemde ülke ile toplamda 30 a yakın bu kadar kısa sürede anlaşma imzalanmıştır: Son olarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ile Cibuti Radyo Televizyon Kurumu arasında yapılan anlaşmadır. Burada Türk yapımlarına da yer vermek isteyen Cibuti'nin tek ulusal kanalı RTD olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Hükümeti arasındaki gençlik ve spor alanında işbirliği anlaşması, ülkelerimiz arasındaki denizcilik anlaşması, yine hükümetlerimiz arasında polis eğitim işbirliği anlaşmaları yapılmıştır. Güvenlik işbirliği anlaşması, savunma sanayi ve askeri alanda eğitim ve teknik, bilimsel işbirliği anlaşması ve Türk İşbirliği ve Koordinasyonu Ajansı Başkanlığı (TİKA) işbirliği anlaşması imzalanarak 2015 yılında ofis açılmıştır.

Eğitim alanında da Cibuti'nin yanında olarak onların nitelikli insan kaynağı ile kalkınması için girişimlerde bulunulması gerektiğini düşünülmektedir. Bu süreçte "Türkiye bursları" adı altında yaklaşık 3 bin 500 Afrikalı öğrenciye Türkiye'de eğitim imkânı verilmiştir. Cibuti'den Türkiye burslu 65 öğrenci özel burslu 350 öğrenci lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde ülkemizde eğitim görmektedir.

Başbakanlık TİKA da Cibuti'de kalkınma yardımları projeleri gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda, Burhan Bey Caddesinin Rehabilitasyon ve Modernizasyonu, İstanbul Meydanı ile Ahmet Mazhar Bey Şehitlik Anıtının yapılması faaliyetleri TİKA tarafından yürütülmektedir. Buna ek olarak, TİKA, Balbala Kadın Eğitim Merkezi'ne Ek Bina yapımı tamamlanmıştır. Bununla kadınlara kendilerine gelir sağlayabilecekleri mesleklerin öğretilmesi ve bu suretle hane halklarına gelir sağlayıcı bir faaliyette bulunulması hedeflenmektedir. Aynı şekilde TİKA tarafından ülkenin Tacura kentinde Osmanlı Devletinden kalan 3 caminin restorasyonu yapılmış ve 500 metrelik sahil şeridi düzenlemesi ve yeni deniz feneri kültür ve sosyal amaçlı olarak inşa edilmiş ve İstanbul Fanusu olarak adlandırılmıştır.

Aralık 2012'de ülke ile imzalanan enerji ve sağlık mutabakatı kapsamındaki yardımları da artırılmıştır. Türkiye'den Cibuti'ye 27 kişilik doktor heyeti gönderilmiş, sağlık sisteminin uzun vadede güçlendirilmesi açısından uzun vadede neler yapılacağına yönelik anlaşmalar imzalanmıştır. Bunların dışında Türk fırkateyleri Cibuti'de korsanlara karşı önleyici güvenlik hizmeti sunmaktadır. Ayrıca ülkenin para sistemlerine baktığımızda, sabit kur sistemiyle riskin azaldığını söylemek mümkündür. Kendi parasını kendi basan ülkenin Cibuti Frankı ile Dolar arasındaki kur her zaman sabittir. Afrika' da hiçbir ülke de dolarla para birimi eşitlenmiş değilken, Cibuti Frankında durum farklıdır. Ayrıca Cibuti Frankı ülkede her türlü para birimine dönüştürülebilmektedir. Buradan hareketle yorumlayacak olursak Cibuti özgür bir para politikasına sahiptir. Bu nedenle de finans sektörüne Türk Bankalarının da katılmasını talep etmektedirler. Türkiye ile yakın ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesiyle birlikte Türk Bankalarının da açılacağını ümit etmektedirler. Ayrıca ülkedeki ilk Türk firması 2008'de Volkan Kazova tarafından inşaat sektörüyle ilgili bir firma kurmuştur. Daha öncede belirttiğimiz gibi firma sayısı günümüzde artmaktadır. Yani diyebiliriz ki ' Afrika uzun soluklu bir pazardır ve Türkiye- Cibuti ilişkilerinin çok hızlı ve istikrarlı bir şekilde ilerliyor olduğunu söylemek gerekmektedir.

Sonuç

Türkiye'nin artık Cibuti gibi uzaktaki komşularına da dokunabilen, selam edebilen, ilişkilerini geliştirebilen bir Doğu Afrika ülkesi olduğunu görmekteyiz. Afrika ülkeleri, kendilerini yeniden gerçekleştirme ve dünya siyasetinde yerlerini belirleme noktasında atmış oldukları adımların neticesinin yansıdığını görmekteyiz. Afrika ülkelerinin ülkemizle olan münasebetleri Osmanlı'dan günümüze uzun yıllar farklı şekillerde olsa da süregelmektedir. Cibuti noktasında bakıldığında Afrika insanları, Osmanlı Devletinden ayrıldıktan uzun yıllar sonra ilk kez bir 'beyaz elle' karşılaşmışlardır. Kendisini sövmeyen, köleleştirmeyen,

maden ve petrolerine dokunmayan, insani değerlerini yok etmeyen, asimile etmeye çalışmayan, kardeşlik anlayışıyla yaklaşan bir el. Türkiye gerçek bir dost ve kardeş olarak bu ülkede bir kardeşlik üssü, merhamet üssü ve ekonomik üs kurmaya çalışmaktadır.

Dünya siyaseti içerisinde oluşturulan masa etrafında artık ülke olarak yerimizi aldığımız ortadadır. Fakat oturma tarzımız, duruşumuz, kardeşlik ve dostluk, ortak geçmiş ve ortak gelecek inşası oluşturma duruşudur. İslam dünyası olarak kültür ve medeniyet zenginliklerimizi tüm dünya coğrafyalarına sunabilmek için geliştirilen bağların güçlenmesiyle oluşacak bir başarı hikâyesinin geleceğini bugünden görebilmek muhtemeldir. Bu hikâyenin meşru kılınması için, ülke olarak izlenmesi gereken politik anlayış ise, İslam dünyası olarak kültürel değerlerin ve bu değerlerin özünü oluşturan dinsel anlayışların temelini oluşturan tevhid ve barış mesajını tüm dünyaya ulaştırmalıyız. Tüm İslam dünyası olarak güçler birliği ilkesi etrafında birleşmeli ve hem insani hem siyasal hem de ekonomik konularda birlikte hareket edilebilecek ortak amaç noktaları oluşturulmalıdır.

Türkiye gibi stratejik ve jeopolitik önem açısından da kader birliği yapan Cibuti ile de diplomatik ve kardeşlik ilişkilerinin daha da ilerlemesi için gerekli adımlar uzun vadede atılmalıdır. Türkiye-Cibuti ilişkilerimizin sonuçları ve yankıları, hem Türkiye'nin muhtemel Afrika politikasını önümüzdeki süreçte şekillendirecek hem de Afrika devletleri ve diğer ülkelerin Türkiye'ye yönelik bakış açısını belirleyecektir. Cibuti beraber çalışma kültürünün derinleşeceği bir devletlerarası hem kardeşlik hem de ekonomik ilişkilerin geliştirilebileceği uzun soluklu bir proje olarak kendini göstermektedir. Ülkenin Cibuti ve Afrika'nın diğer ülkelerindeki politikası, Türkiye'nin gelecek yıllarda sadece ekonomik bir güç değil, politik bir güç olma isteğini de göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Aras, B. (2010). *Afrika ve Türkiye*. Ankara: SETA.
- Ayvaz, M.E., Miş, N, Aslan, A, Duran, H., & Şahbaz, Y. (2015). *2015'te Türkiye*. İstanbul: Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık.
- Beck, M. (2006). *The concept of regional power: The middle east as a deviant case, conference paper regional powers in Asia, Africa, Latin America, the Near and Middle East*. 11-12 December, GIGA German Institute of Global and Area Studies.
- Hazar, N. (2012). *Türkiye Afrika'da: Eylem planının uygulanması ve değerlendirme on beş yıl sonra*. ORSAM, Rapor No: 124.
- Hazar, N. (2011). *Küreselleşme sürecinde Afrika ve Türkiye-Afrika ilişkileri*. Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu (USAK).
- Karagöl, E.T. (2016). *Afrika'daki hilal: Türkiye*. Ankara: SETA.
- Kavas, A.(2011). *Osmanlı-Afrika ilişkileri*. İstanbul: Kitabevi Yayıncılık.
- Mazruı, A. (2013). *21. Yüzyılda Afrika'nın dönüşümü ve Türkiye'nin rolü*. Ankara: Binghamton Üniveristesi. Yayın Yeri: SETA.
- Özkan, M. (2014). *Doğu Afrika jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali politikası*. Ankara: SETA.
- Dışişleri Bakanlığı Eylem Planı Raporu: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 06.07.2016.

EXTENDED ABSTRACT

Africa is a phenomenal continent in the world which is discussed most, and which is the focus of interest in world politics in 21st century. The continent has fifty-four states, and it is the second most populated continent with a population more than one billion. African countries own quite distinctive cultures, and most of the countries' people are bilingual. Moreover each of them has different colonization history. These characteristics make the continent difficult to analyze and hard to understand, and people perceive the huge continent as a country and mostly come up with generalizations about it. Africa comes forward in global system with its potential of trade, underground sources and right to vote in the international organization. Relations with Africa are important not only to follow correct political line, but also those actions will underpin a base for theoretical approach to sustain politics in Africa. That is why the study focuses on Djibouti from East Africa, and its position in global system and its political standpoint in international relations in post-colonial period are examined based on content analysis. Global leading countries have special interests in Djibouti due to its geographically strategic position. Furthermore, Djibouti is in the center the effects of international politics with its internal dynamics. Djibouti is a safe, consistent and important seaport city, and it has a vital significance in military, diplomacy and strategic position. International relations of Djibouti and its position with its allies will determine politics of Turkey on Africa in future.

Utilizing limited intellectual and human sources in efficient ways is both beneficial for Djibouti, and has a key position for a country like Turkey which is currently establishing ties with Africa to understand social, economical and political current situation of the continent. The study focuses on how Turkey and Djibouti can improve their political relations and friendship through their common history with reference to how Ottoman approaches on the country were created and how Ottoman ideology affected Djibouti. New Turkey has created a new approach towards outside world like it has changed many other attitudes in recent past. Africa has become one of the important doors opening to Turkey in this process. Turkey has been an Afro-Eurasia (Africa, Europe and Asia) country since Ottoman Empire period, and Turkey started a new era with African countries - which are neglected for a long time- in today's world in which the economic and political equilibrium has changed and new political actors have come forward.

Turkey's perspective towards Africa is different from Western countries'. Relations between Turkey and African countries are based on mutual trust, and it has recently risen to the co-operation and partnership level. Africa has an outstanding position in growing economy of Turkey. Also, according to authorities, current volume of trade is not enough for both countries and the number of investments should be increased. Those facts obviously prove the fundamental position of Africa in Turkey's economy as mentioned.

With its experiences and unique path, Turkey is recognized as a role-model country African countries which are behind the desired economic advancements in spite of abundant underground and ground resources they hold. Turkey is pursued by African countries which could not actualize their potentials, and seal their fates. Turkey represents 'trust' for African countries. On the other hand, the relations between African countries and Europe or western countries show that benefits obtained in the end are one-sided. This outcome is reflected in economic indicators of Africa. Moreover, the procedure has become a structural form.

However, it is clearly seen that Turkey's movements towards Africa are quite likely to result in a changeover. It is because Turkey approaches to Africa with a system named "win-win" which minds mutual benefits, which eventually establishes mutual trust.

The study has several aims one of which is to demonstrate the fact that the relations between Turkey and Djibouti proceed not with the goal of colonization or violence, but with the perception of mutual development and sharing in trust and consistency through fair commerce. Turkey has made notable advancements in defense industry and economy in recent years, which secured its position in global geography. It is a common opinion that steps taken for Djibouti's prosperity are likely to turn into a long-term project in which relations between two countries will develop in terms of economy and brotherhood, and canalize a collaborative working culture between populations. When we take a look at recent communication between Turkey-Djibouti, it is probable to witness a reality to be mentioned greatly in near future with their current projects and new aspects. As a result of the determination in both countries' presidents, it seems that Turkey-Djibouti relations stand for a contemporary meaning, and are counted among world countries.

The relations between Turkey and African countries have had a long history which has been formed in time. When we examine it from Djibouti perspective, the population has met 'a white hand' for the first time since its separation from Africa. It is a hand which does not attempt to colonize, assimilate and enslave them, utilize mineral and oil resources, demolish humane and local values. It is a hand which approach with perception and intention of brotherhood. Turkey has been laboring to start a base for brotherhood and compassion in Djibouti. It is very obvious that Turkey has its special place among other countries in global politics. On the other hand, different from other countries, it bears the role of building a common history and future, and brotherhood and friendship grounds. Similar to Turkey, Djibouti has a strategic and geopolitical significance in global view. Therefore, steps to promote brotherhood and diplomatic relations between two countries are required to be taken. The study is noteworthy in literature, since it points out the fact that Turkey has a political goal in Djibouti and other African countries to grow as a political and economic power in the region in upcoming years.